

Šľachtiteľský program plemena cigája

Úvod šľachtiteľského programu:

Šľachtiteľský program a šľachtenie plemena cigája vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky č. 49/2015 Z. z., Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootechnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Tento šľachtiteľský program je zároveň vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootechnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie

a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“). Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre ovce chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobými stanovenými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je súbor systematických opatrení a zámerov, vrátane zaznamenávania údajov, selekcie, plemenitby a výmeny plemenných zvierat a ich zárodočných produktov, ktoré boli navrhnuté a realizované s cieľom zachovať alebo posilniť želané fenotypové a genotypové znaky a vlastnosti v rámci cieľovej chovnej populácie. Na základe tohto šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ predmetného plemena. Chovný cieľ sa stanovuje prostredníctvom chovateľských metód, ktoré sú definované pri hodnotení kontroly úžitkovosti.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky tak, aby mal

nadväzovať na šľachtiteľské programy a chovné ciele v krajine pôvodu plemena a v ostatných krajinách Európskej únie. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Charakteristika plemena

Jedno z najstarších čiernohlavých plemien, ktoré sa chová predovšetkým na strednom a východnom Slovensku, v oblasti Turca, Banskej Bystrice, Zvolena a Bardejova, v nadmorskej výške od 500 do 800 m. Cigájske ovce sú druhým najpočetnejšie zastúpeným plemenom chovaným na Slovensku. Ide o polojemnovlnové plemeno, ktoré veľmi dobre znáša salašnícky spôsob chovu. Vyznačuje sa veľmi dobrou chodivosťou. Má stredne veľký telový rámec, hlava a nohy sú pokryté čiernym krycím vlasom. Vlna je biela, polouzavretá, sporadicky sa vyskytuje v rúne nežiaduci čierny vlas.

Úžitkové vlastnosti

Cigája je plemeno s kombinovanou úžitkovosťou, zamerané na produkciu mlieka a jatočných jahniat. Živá hmotnosť bahníc je podľa plemenného štandardu 50 - 55 kg. Produkcia vlny bahníc je 3,0 - 4,0 kg, u baranov 5,0 - 6,0 kg. Sortimenty vlny od B do C, vo vyšších nadmorských polohách a najmä pri baranoch aj C/D (do 35 mikrometrov), bez výskytu dreňových vlasov. Výťažnosť vlny je 60 - 65 %. Prirodzená dĺžka vlny je 70 - 90 mm, v dobrých chovateľských podmienkach chovu aj viac. Priemerný denný prírastok (ďalej len „PDP“) jahniat do odstavu je 220 - 240 gramov, produkcia mlieka po odstave jahniat 80 - 90 kg, plodnosť na obahnenú ovcu 120 - 140 %. V nadpriemerných chovateľských podmienkach produkčné parametre výrazne presahujú plemenný štandard vo všetkých uvedených ukazovateľoch. Najlepšie šľachtiteľské chovy dosahujú produkciu mlieka za dojnú periódu viac ako 150 litrov a plodnosť na obahnenú ovcu viac ako 150 %.

Po období celkového poklesu stavov oviec v SR na konci 80-tych a začiatkom 90-tych rokov dochádza k stabilizácii a postupnému nárastu počtu chovaných cigájskych oviec. I keď početný nárast stavov oviec plemena C sa môžeme hodnotiť priaznivo, celkový nárast úžitkovosti je pozvoľný a nespĺňa očakávania chovateľov. Úžitkovosť v populácii oviec z hľadiska šľachtiteľského je najviac ovplyvňovaná samčím plemenným materiálom. Jeho kvalita a lepšie využitie (aj cestou inseminácie) môže nárast úžitkovosti urýchliť.

Postup šľachtenia plemena

Základnou formou šľachtenia je čistokrvná plemenitba, so zámerom zlepšiť produkciu mlieka a mäsa a vytvoriť tak mäsovo-mliekový úžitkový typ. Šľachtenie je založené na výbere geneticky najlepších jedincov do pozície rodičov ďalšej generácie. Základom šľachtiteľskej práce pre správne vytypovanie týchto geneticky najlepších zvierat bude aj naďalej kontrola úžitkovosti. Získané dáta sa využívajú na výpočet odhadu plemenných hodnôt štatistickou metódou BLUP Animal Model, ktorá umožňuje korekciu systematických vplyvov prostredia a využíva informácie o všetkých príbuzných jedincov v rodokmeni, čím sa výrazne zvyšuje presnosť a spoľahlivosť odhadu.

Ak chceme urýchliť rast úžitkovosti cestou čistokrvnej plemenitby je potrebné zvyšovať spoľahlivosť odhadu plemenných hodnôt. Odhady plemenných hodnôt sú založené na zisťovaní podobností medzi príbuznými zvieratami a rozdielmi medzi menej príbuznými či nepríbuznými jedincami. Preto podmienkou pre spoľahlivosť odhadov je dôležitá štruktúra chovov zapojených do kontroly a ich vzájomná previazanosť príbuzenskými vzťahmi, ale tiež množstvo informácií o úžitkovosti zvierat, jeho príbuzných a vrstovníkov v rámci chovu.

Podmienkou spoľahlivosti je tiež presná evidencia zvierat, presné merania a kvalitné vedenie databázy kontroly úžitkovosti.

Rýchlejší genetický pokrok predpokladá vyššiu intenzitu selekcie. Popri plemenných hodnotách (ďalej len „PH“) za produkciu mlieka, plodnosť, intenzitu rastu v ďalších rokoch by bolo vhodné stanoviť plemenné tiež PH hodnoty pre obsah hlavných zložiek mlieka (tuk, bielkoviny). Rozširovanie strojového dojenia prináša potrebu venovať zvýšenú pozornosť morfológickým a funkčným vlastnostiam vemena, ktoré sa stávajú dôležitým kritériom hodnotenia dojných plemien oviec. Z tohoto dôvodu by sme mali čo najskôr započat' s lineárnym hodnotením vemena tak ako u hovädzieho dobytká.

Plemenný štandard a chovný cieľ oviec plemena cigája chovaných v SR

Hlavné ukazovatele:

Ukazovateľ	cigája	
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Stredne veľký telesný rámec, hlava aj končatiny pokryté čiernym krycím vlasom, veľmi dobre chodivé. • Polojemnovlnové plemeno, vlna biela, polouzavreté rúno, nežiadúci výskyt čiernych vlasov. • Ovce aj barany prevažne bezrohé.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Kombinovaná úžitkovosť (vlnovo–mliekový úžitkový typ).
	Chovný cieľ	Mäsovo–mliekový úžitkový typ (prioritné zameranie na produkciu mlieka a jatočných jahniat).
Hmotnosť bahníc	<i>Plemenný štandard</i>	55 kg
	Chovný cieľ	65 kg
Hmotnosť plemenných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	75 kg
	Chovný cieľ	90 kg
Hmotnosť jariek	<i>Plemenný štandard</i>	45 kg
	Chovný cieľ	60 kg
Hmotnosť aukčných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	60 kg
	Chovný cieľ	70 kg
Produkcia mlieka za dojnú periódu	<i>Plemenný štandard</i>	110 kg
	Chovný cieľ	130 kg
Ročná produkcia potnej vlny – bahnice	<i>Plemenný štandard</i>	3,0 kg
Ročná produkcia potnej vlny – barany	<i>Plemenný štandard</i>	5,0 –kg
Jemnosť vlny	<i>Plemenný štandard</i>	do 35 µm u bahníc (C) do 37 µm u baranov (CD)
PDP jahniat do odstavu – jahničky	<i>Plemenný štandard</i>	0,240 kg
	Chovný cieľ	0,290 kg
PDP jahniat do odstavu – baránky	<i>Plemenný štandard</i>	0,280 kg
	Chovný cieľ	0,330 kg
Plodnosť na obahnenú ovcu	<i>Plemenný štandard</i>	130 %
	Chovný cieľ	155 %

*hmotnosť jahničiek do 1 roka musí byť minimálne 2/3 živej hmotnosti bahníc

**uvádzaná hmotnosť sa týka baranov vo veku nad 1 rok, do 1 roka musí mať baran minimálne 2/3 živej hmotnosti aukčného barana